

“ Hesab edirəm ki, müstəqil Azərbaycanın müəllimlər qurultayı uğurla başa çatır, qurultayın qarşısında duran vəzifələr yerinə yetirilir. Müəllimlər qurultayında sərbəst, tam demokratik şəraitdə geniş və gözəl müzakirə, fikir mübadiləsi keçirildi. Bu, məni çox sevindirir”.

Heydər ƏLİYEV

“Siz fəxr etməlisiniz ki, müəllimsiniz”

Ulu Öndərin Azərbaycan müəllimlərinin XI qurultayındakı nitqinin işığında

Heydər Əliyev Azərbaycan təhsilinin inkişaf etdirilməsinə, onun tarixinə, məktəbdə əsas sima olan müəllimin təhsildəki roluna və şəxsiyyətinə dair çoxsaylı fikirlər irəli sürmüşdür. Biz bu məqalədə Ulu Öndərin yalnız 1998-ci il sentyabrın 25-də Respublika Sarayında müstəqil respublikamızın ilk müəllimlər qurultayındakı (Azərbaycan Müəllimlərinin XI qurultayı) nitqində söylədiyi fikirləri diqqət mərkəzinə gətirmək istəyirik. Heydər Əliyev bu qurultayı təhsilimizin gələcəyi və ümumiyyətlə, Azərbaycanın gələcəyi üçün mühüm bir mərhələ hesab edirdi. O, müstəqil respublikamızın ilk müəllimlər qurultayının iştirakçısı olduğu üçün özünü xoşbəxt hiss edərək, sevincini salondakılarla bölüşmüşdür. Ümummilli Lider qurultay iştirakçılarna müraciətə demişdir: “Azərbaycanda təhsilin qədim və zəngin tarixi vardır. Bu gün bu barədə məlumatlar verildi. Biz tarixin bütün mərhələlərində Azərbaycanca müəllimin, təhsilin rolunu qiymətləndiririk”.

Heydər Əliyev bütün varlığı, keçdiyi həyat yolu ilə həmişə məktəbə, müəllimə borclu olduğunu, bütün həyatı boyu təhsil sistemi ilə bağlılığını bildirdi. Eyni zamanda bütün bunların heç də təsadüfi olmadığını qurultay nümayəndələrinin nəzərinə çatdırdı.

Ümummilli Lider onu böyük müəllim kimi dəyərləndirənlərin sözlərinə qüvvət verərək dedi: “Siz məni də müəllim hesab edirsiniz. Siz mənim təhsilimə əsaslanaraq bunu deyirsiniz. Mən pedaqoji texnikumu bitirəndən sonra Bakıda ali məktəbə qəbul olundum. Pedaqoji texnikumun sonuncu kursunda bizə pedaqoji təcrübə dərsi verirdilər. Biz həftədə 2-3 dəfə gedib məktəblərin 2-ci, 3-cü, 4-cü siniflərində dərslər deyirdik. Ona görə də mənim o vaxt bir az dərslər vermək təcrübəm olubdur. O günlər mənim xatirimdədir. Xatirimdədir ki, nə qədər həyəcan keçirdim. Əvvəlcə bizi o siniflərdən aparırdılar, oturub baxırdı ki, müəllimlər necə dərslər verirlər. Bir müddət belə idi. Ondan sonra isə deyirdilər ki, gedib filan gün, filan sinifdə filan dərslər verməlisən. Nə qədər hazırlaşmaq lazımdır. Nə qədər hazırlaşsaydın da, 2-ci, 3-cü, 4-cü sinif uşaqları qarşısında böyük həyəcan keçirdim. Mən həmin günləri indi də xatırlayıram”.

Ümummilli Lider istər respublikamızda, istərsə də keçmiş ittifaqda yüksək vəzifələrdə çalışmış, Azərbaycana rəhbərlik etmiş, eyni zamanda SSRİ dövlətinin rəhbərlərindən biri olmuşdu. Heydər Əliyev hansı vəzifədə işləməsindən asılı olmayaraq, həmişə məktəblərin inkişafına kömək göstərmiş, təhsilə, müəllimin şəxsiyyətinə yüksək qiymət vermişdir. Bu barədə müstəqil Azərbaycanın ilk müəllimlər qurultayında demişdir: “1969-cu ilə qədər bir çox dövlət işlərində işlədiyim zaman mən daim məktəbə, ali məktəblərə maraq göstərmişəm və onların fəaliyyətində müəyyən xidmətlərim olubdur. Ancaq mən 1969-cu ildə respublikanın rəhbəri seçildikdən sonra fəaliyyətimin şübhəsiz ki, bütün sahələrini qiymətləndirərək, Azərbaycanda məktəbin, orta, ali təhsilin, texniki peşə təhsilinin inkişaf etməsinə öz fəaliyyətimin əsas hissəsi hesab etmişəm, bununla ciddi məşğul olmuşam. Bu gün iftixar hissi keçirə bilərəm ki, o illər mən Azərbaycana rəhbərlik etdiyim zaman sayısız-hesabsız məktəblər yaranıb, ali məktəblərin sayı, onların fakültələri, kafedraları artıb, yüksək səviyyəli müəllim kadrları, universitetlərdə dərslər deyən alim kadrları hazırlanıb və bunların hamısında mənim xidmətlərim olubdur”.

Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin I müavini vəzifəsində çalışarkən bir çox istiqamətdə fəaliyyət göstərirdi. Bir sıra nazirliklər (Ali Təhsil Nazirliyi, Maarif Nazirliyi və Texniki Peşə Təhsili Komitəsi)

bilavasitə onun rəhbərliyi altında idi. Ulu Öndər təhsillə bilavasitə əlaqədar olan nazirliklərə 5 il rəhbərlik etmiş, onların fəaliyyətində, tədbirlərində, kollegiya iclaslarında iştirak etmiş, onların məruzələrini, hesabatlarını dinləmiş, nitq söyləmişdi.

Heydər Əliyevin qənaətinə, Sovetlər İttifaqı dövründə yaranmış təhsil sistemi bir çox üstünlüklərə malik olsa da, o sistem tam təkmil sistem deyildi, onu təkmilləşdirmək lazım gəlirdi.

Məlum olduğu kimi, Heydər Əliyev 1983-1984-cü illərdə SSRİ-də məktəb islahatı ilə bağlı komissiyanın sədri olmuşdu. O zaman məktəb islahatı hazırlanırdı, 1984-cü ildə SSRİ Ali Sovetinin sessiyasında islahatın müzakirəsi keçirildi. Ulu Öndər həmin sessiyada məktəb islahatına dair məruzə ilə çıxış etdi.

Məktəb islahatı ilə əlaqədar qanunlar, bir sıra qərarlar qəbul olundu.

Göründüyü kimi, Ümummilli Liderimiz təhsil və məktəb sisteminə istər gəncliyindən, istərsə də respublikamıza, eyni zamanda SSRİ-yə rəhbərliyi dövründən bəri bələd idi.

1984-cü il məktəb islahatından danışırkən Heydər Əliyev qurultay nümayəndələrinə aşağıdakı məlumatı verdi: “Mən “Məktəb islahatı haqqında” Qanun hazırlamışam, o da qəbul edilə bilər. Doğrudur, 1985-ci ildə Qorbaçov Sovetlər İttifaqının başçısı seçildikdən sonra o illərdə görülmüş işlərə görə onda böyük bir qısqanclıq əmələ gəldi. Qorbaçov həm birinci qanunun, həm də məktəb islahatının həyata keçirilməsinə imkan vermədi, şərait yaratmadı. O özü hansısa yeni-yeni islahatlar irəli sürdü. Ancaq buna baxmayaraq, o qanunlar öz işini gördü. Məktəbin təkmilləşməsi sahəsində o illərdə bir çox işlər görüldü”.

Heydər Əliyev Azərbaycanda təhsilin, o cümlədən orta, texniki peşə, orta ixtisas və ali məktəblərin fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması və təkmilləşdirilməsi istiqamətində ciddi tədbirlərin görülməsini zəruri hesab edirdi. Bildirdi ki, ölkəmizdə məktəb, təhsil bundan sonra da onun diqqət mərkəzində dayanacaqdır.

Ulu Öndər respublikamızda yeni təhsil müəssisələrinin təmirini və tikilməsini vacib hesab edirdi. Ötən əsrin 90-cı illərində yenidən müstəqillik əldə etdik. Müstəqilliyin ilk illəri idi. Maddi çətinliklərimiz vardı. Məktəblərin tikilməsi və əsaslı təmirində problemlər vardı. Odu ki, Heydər Əliyev şirkətləri, iş adamlarını təhsilə vəsait sərff etməyə və təhsilin inkişafına qoşulmağa çağırırdı: “Burada tamamilə düzgün fikir söyləndi ki, bizim iş adamları, ayrı-ayrı şirkətlər ya məktəb binası tikə, yaxud da mövcud məktəblərin təmirini öz üzərinə götürə bilərlər. Burada doğru deyildi, bəzi

iş adamları məscid tikirlər, - o da lazımdır, mən bunu çox əhəmiyyətli hesab edirəm, - ancaq bir məscid tikəndə, bir dənə də məktəb binası tikmək lazımdır. Ona görə də mən burada deyilən fikirlərə sərif çıxaraq özümü tutaram Azərbaycanda fəaliyyət göstərən iş adamlarına, şirkətlərə və müraciət edirəm ki, onlar bu sahədə təşəbbüs göstərsinlər. Bəyan edirəm ki, kim bu sahədə təşəbbüs göstərsə, hansısa bir məktəbi yaxşı təmir edib müasir vəziyyətə salmağı öz üzərinə götürsə, şübhəsiz ki, o, dövlət tərəfindən müəyyən qayğı altında olacaqdır”.

Ümummilli Liderin qurultaydakı nitqində bütün bu məsələlər diqqət mərkəzində dayandı.

Heydər Əliyev Müəllimlər Qurultayına bir gün qalmış, yəni 24 sentyabr 1998-ci ildə bu tədbirə məktub da ünvanlamışdı. Məktub təbrik xarakterli idi, qurultayın keçirilməsi təqdir olunurdu. Təbrikdə müəllimin rolu xüsusilə dəyərləndirilirdi. Diqqət yetirək: “Azərbaycan müəllimlərinin cəmiyyətimizin həyatında oynadığı rol müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Müəllimlik xalqımızın ən çox hörmət etdiyi, ən çox əziz tutduğu bir peşədir. Təsəffüf deyil ki, cəmiyyətimizin ən layiqli nümayəndələri səniyədən, işindən asılı olmayaraq müəllim adlandırılır. Tariximizin bütün dövrlərində bu ada məhəbbətlə yanaşmış və onun daşınclarına xüsusi ehtiram bəslənmiş, diqqət göstərilmişdir”.

Təbrikdə eyni zamanda qurultayın böyük əhəmiyyəti qeyd olunurdu. Fikir verək: “Sizin bu qurultayınız müstəqil respublikamızın ilk müəllimlər qurultayı olsa da, Azərbaycanda müəllimlər qurultaylarının ictimai-siyasi hadisə kimi tarixi qədim, əhəmiyyəti danılmazdır”.

Ulu Öndərin Müəllimlər Qurultayındakı nitqində diqqətdə saxladığı məsələlərdən biri də müəllim şəxsiyyəti, müəllimin şəxsiyyəti ilə bağlı idi. Bu xüsusda deyirdi: “Mən bəyan edirəm ki, bizim müstəqil respublikamızda, Azərbaycan cəmiyyətində müəllim bu gün də, gələcəkdə də ən hörmətli insan kimi qəbul edilməlidir və müəllimlik peşəsi ən yüksək qiymətə layiq olan peşədir. Həyatın müəllimliyə həsr edən insanları həqiqətən fədakar, xalqına, millətinə sədaqətli və eyni zamanda qəhrəmanlıq göstərən insanlardır. Müəllimlik peşəsi asan peşə deyil. Bəziləri hesab edirlər ki, hər adam müəllim ola bilər. Bəzən olur ki, müəllimliyə layiq olmayan adam da müəllimlik edir”.

Heydər Əliyev öz işinə məsuliyyətlə yanaşan, şagirdlərin, tələbələrin təlim və tərbiyəsi ilə yaxından məşğul olan, öz vəzifəsinin öhdəsindən vicdanla gələn müəllimləri təqdir etməklə yanaşı, müəllimlərin cərgəsinə təsadüfən düşənləri də pisləyirdi. Onları nəzərdə tutaraq deyirdi: “Belə hallar bu gün də var, gələcəkdə də ola bilər. Ancaq Azərbaycan müəllimlərinin tam əksəriyyəti layiqli müəllimdir. Əgər bunlar belə olmasaydı, Azərbaycanın bugünkü elmi, iqtisadiyyatı, mədəniyyəti, yüksəlişi ola bilərdimi? Biz bunların hamısını məktəblərdən, universitetlərdən, müəllimlərdən, sizdən almışıq. Mən müəllimlərimi həmişə böyük hörmət və ehtiramla xatırlamışam. Əziz dostlar, siz fəxr etməlisiniz ki, müəllimsiniz və müəllimlik peşəsinə sadıqsınız”.

Ulu Öndər qurultayda müəllim-təhsilə münasibətinə də toxunmuşdu. O, müəllimin şagirdi öz övladı kimi sevməsini lazım bildiyi kimi, eyni zamanda şagirdin öz müəlliminə hörmət etməsini, onun nüfuzunu qorumasını da vacib hesab edirdi. Ümummilli Liderin nitqindəki aşağıdakı sözlər diqqətimizi cəlb edir: “Biz müəllimi görəndə həmişə özümüzü yığışdırırıq. Ona hörmət edirik. Müəllimin hər sözünü qanun kimi qəbul edirik. Şəxsən mənim həyatımda müəllim ən ali sima olmuşdur. Mənim çoxillik həyatımda, dünyanın çox mərhələlərini keçib gəldiyim həyatımda ən çox yadımda qalan, mənim üçün əziz olan müəllimlərdir. Mən onları bu gün də böyük minnətdarlıqla xatırlayıram. Hesab edirəm ki, mənim öz daxili istedadımla yanaşı, müəllimlərimin mənə verdiyi bilik, tərbiyə, müəllimlərimin mənə göstərdiyi yol bütün həyatımı həmişə uğurlu edibdir və bu gün də uğurlu edir”.

Çox qiymətli fikirlərdir. Heydər Əliyev müəllim şəxsiyyətinə də böyük qiymət verirdi: “Mən hesab edirəm ki, insan cəmiyyətində ən yüksək yerdə mədəniyyət durur. Maddi vəziyyət, sərbəst, bu və ya başqa şeylər xeyli aşağıda durur. Bununla onu demək istəmirəm ki,

müəllimlər həmişə maddi çətinlik içərisində yaşamalıdır. Yox, sadəcə, bu sözlərimlə mən özümü müəllimlik peşəsinə həsr edən insanın həmin peşəyə sadıqlığını sübut etmək istəyirəm. Ola bilər, o müəllimlər gedib başqa bir işlə məşğul olsaydılar, bir neçə qat artıq fayda götürə bilərdilər və maddi vəziyyətləri də yaxşı olardı. Ancaq onlar müəllimlik peşəsini seçiblər, siz müəllimlik peşəsinə seçmişsiniz. Buna görə də mən sizə “afərin!” deyirəm, sizin qarşınızda, müəllimin qarşısında baş əyirəm”.

Ulu Öndər övladlarının təlim-tərbiyəsinə qayğı ilə yanaşan valideynləri də hörmət və məhəbbətlə xatırlırdı. Bu xüsusda demişdir: “Bu, mənə böyük qürur hissi doğurur ki, Azərbaycan vətəndaşları, azərbaycanlılar təhsilə nə qədər bağlıdırlar, övladlarını nə qədər təhsilləndirmək, maarifləndirmək istəyirlər”.

Ötən əsrin 90-cı illərində və ondan əvvəl də uşaqlar 7 yaşından məktəbə gedirdilər. Uşaqların 6 yaşından I sinfə getmək məsələsi gündəmdə idi, lakin bu proses ləng həyata keçirilirdi. Odu ki, Ulu Öndər Müəllimlər Qurultayında haqqında danışılan məsələyə öz münasibətini bildirdi: “Burada məktəbə altı yaşından getmək məsələsi barədə də fikir söyləndi. Nə üçün bu, indiyə qədər müzakirə olunur? 1984-cü ildə “Məktəb islahatı haqqında” Qanunda uşaqların 6 yaşından məktəbə getməsi məqbul hesab edilmişdi. Burada deyildi, doğrudan da bəzən heç altı yaşına çatmamış uşaqlar var ki, çox istedadlı, hazırlıqlıdır və onları məktəbə qəbul etmək lazımdır. Sizə öz təcrübəmdən deyə bilərəm. Mən özüm 6 yaşında məktəbə getmişəm, - o vaxt hələ nə islahat, nə də qanun var idi, - məni məktəbə qəbul edəblər və on altı yaşında məktəbi bitirmişəm. Oğlum isə məktəbə gedəndə hələ altı yaş da tamam deyildi. Bunlar hamısı təkcə mənim yox, çox insanların övladlarının təcrübəsindən keçibdir və buna mane olmaq lazım deyildir”.

Heydər Əliyevin öz nitqində diqqət yetirdiyi məsələlərdən biri də Təhsil Şurasının yaradılması məsələsinə aid idi. Təhsil Şurasının üzvlərinin kimlərdən ibarət olması barədə müxtəlif fikirlər səslənirdi. Ulu Öndər məsələyə öz münasibətini tamamilə fərqli şəkildə və çox da düzgün olaraq bildirdi. Diqqət yetirək: “Təhsil Şurası ictimai təşkilatdır, müəllimlərin, təhsil işçilərinin təşkilatıdır. Ona görə də belə bir təşkilatda yalnız müəllimlər, bilavasitə təhsil sahəsində işləyənlər, bilavasitə təhsillə məşğul olanlar olmalıdır. Əminəm ki, bu şura formal bir təşkilat yox, işlək təşkilat olacaq və təhsilin, müəllimin, məktəbin problemlərini həll etmək üçün həmişə fəal olacaqdır. Azərbaycanın Prezidenti kimi mənim tərəfimdən isə bu şura həmişə dəstək ala biləcəkdir”. Yuxarıda diqqət mərkəzinə gətirdiyimiz məsələlərdən görünür ki, Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin müstəqil Azərbaycanımızın ilk Müəllimlər Qurultayında iştirakı və nitqi həm bu möhtəşəm tədbirə böyük önəm vermiş, həm də təhsilimizin qarşısında duran vəzifələri daha aydın işıqlandırmışdır.

Akif ABBASOV,
Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun elmi katibi,
pedaqogika elmləri doktoru, professor, Əməkdar müəllim